

להבות אש קודש

לקט מתורתם של קדושי ושרידי השואה

פרשת ויגש

הגשה פנימית האדם אל עצמו נקודת המוחר הפנימית שבו¹

וַיִּגֶשׁ אֱלֹהֵי יְהוּדָה וַיֹּאמְרוּ בִּי אֲדֹנָי (בראשית מ"ד י"ח)

בשם האדמו"ר מגור הרב אברהם מרדכי אלטר² זצוק"ל בכתביו שנערכו ע"י נכדו בספרי האמרי אמת כותב בפרשתנו וזלה"ק:

ויגש אליו – הכוונה אל עצמו (יסודו מדברי אביו השפת אמת) בכל איש ישראל ישנה נקודה פנימית, ואיתא שנקודה זו טמונה עמוק עמוק, וזהו שדרשו (בראשית רבה צ"ג ד') על ויגש אליו, מה דכתיב [משלי כ' ה'] מים עמוקים עצה בלב איש. איתא בספרים בי אדוני – בי יש השם. בני ישראל נקראים יהודים ע"ש יהודה, ואיתא יהודה וכו' זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה. איתא יוסף שקידש שם שמים בסתר וכו' יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא וכו'. על יוסף איתא דקיים אורייתא בסתרא. לכל אחד מהם היתה דרך מיוחדת בעבודת הבורא³... הנשמה של ישראל היא באזכרה בגווילין, יהודה היה מעורר השם, וזהו ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני, ולכל איש ישראל יש משהו חלק בשם, וכל אחד יכול לעורר מה שנמצא עמוק בפנימיות שלו... עכ"ל האמרי אמת זי"ע"א (וכדאי מאוד לראות הדברים במלואם בספר).

יוסף אחיכם – כמזכרם יהודי שהוא רחמן

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו גְּשׁוּ-נָא אֵלַי וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמְרוּ אֵלַי יוֹסֵף אַחֵיכֶם אֲשֶׁר-מָכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם (בראשית מ"ה ד')

בספר אשל חיים לרב חיים אפרים באלאיטי⁴ זצ"ל הי"ד מפרש וזלה"ק:

¹ הכנת הגליון והלימוד בו לקיים מצות בוראי יתברך. ולעילוי נשמות הורי היקרים אודים מוצלים מאש אבי מורי ר' מנחם אהרן ב"ר טוביה ז"ל, אמי חוה בת ר' יהודה ז"ל. חותני הרב מנחם ב"ר יצחק ז"ל, אשתו זהבה בת ר' אליהו ז"ל ובנם משה יצחק ז"ל. הרב דוד ב"ר חיים (פוקס) זצ"ל. אהובה לאה בת הרב שמעון יבלחטוי"א (קלרמן). הרב סיני יצחק הלוי בן הרב שמעון זצ"ל (אדלר). הרב חיים מאיר בן אברהם מרדכי זצ"ל (דרוקמן) נלבי"ע ב' בטבת תשפ"ג. ב' בטבת (תש"ה) נקבע יום אזכרתו של דודי אליעזר בן ר' יהודה הי"ד שנספה בשואה.

² הרב אברהם מרדכי בנו בכורו של השפת אמת (הרב יהודה אריה לייב), נתמנה כאדמו"ר ממשיך דרך אביו הגדול שנסתלק בשבת תרס"ה, מאז ועד לשואה חסידות גור הלכה והתעצמה במנין חסידיה וכן בעוצמות הרוחניות של גדולי עולם שפרחו מבין ענפיה. בשואה עלה הכורת והשמיד ומחק משפחות שלימות מחסידות ענפה זו (כשאר בית ישראל). האדמו"ר שהתגורר בפולין הצליחו בניסי ניסים להוציאו מפולין הבוררת ובכ"ה בניסן עשי"ק פרשת קדושים ת"ש הגיע לארץ ישראל. בשבועות תשי"ח נפטר בירושלים ובשל המלחמה (מלחמת השחרור) נקבר סמוך למקום מגוריו, קברו נמצא עד היום סמוך לשוק 'מחנה יהודה' בירושלים, בחצר אחד הבתים. בשנים בין מלחמות העולם ביקר בארץ ישראל חמש פעמים, נפגש עם גדולי התורה באותה תקופה ביניהם עם הראי"ה קוק זצ"ל. מכתבים חשובים מבקורים אלו נדפסו בתוך אוסף מכתבים מאדמו"ר זצ"ל מגור (ירושלים תשכ"ז) תולדותיו בשני כרכי ראש גולת אריאל. בספר בשדה הראי"ה לרב משה צבי נריה ייחד פרק לקשרו של הראי"ה עם האדמו"ר מגור.

³ בספר בית יעקב לאדמו"ר מאיזביצא כתב בפרשתנו במאמר האחרון להפטרות בענין עץ יהודה ועץ יוסף וזלה"ק: ...אלו שני השבטים יהיו מחולקים במדותיהם ועד עולם לא ישתוו במידה אחת... בעוה"ז? שנראה לכל אחד שרק במדתו בחר ה' וחברו עושה מה שאינו טוב בעיני ה'. אמנם אז כל אחד ידע ויכיר בטוב הנמצא במדת חברו, ואפרים יבין שאף אמנם מדת יהודה הוא ההיפך ממדתו ואין דעתו מסכמת לזה, אבל יכיר שבכל ליבו קשור ודבוק ברצון ה' יתברך וכל כוונתו היא לשם שמים ולכן לא יקטרג עליו, וכענין דאיתא בגמרא מני ומיניה יתקלס עליאה... עכ"ל הבית יעקב. (שמעתי משיעור הרב עמוס קליגר שליט"א בענין ההפטרות).

⁴ הרב אפרים חיים באלאיטי היה חותנו של הרב ישראל וועלץ (בעהמ"ח שו"ת דברי ישראל ג"ח) זצ"ל מגדולי רבני הונגריה בתקופה לפני השואה. הרב וועלץ בחסד ה' יתברך הגלויים, שרד את השואה ועלה לארץ ישראל, התגורר בירושלים נפטר בתשל"ד. אביו

פירש בספורנו ואו"ח מעם ההגשה, לצד שרצה לומר להם עניני מכירה לא רצה לומר אלא בלחישתה, שלא ישמעו מכירתו כי אזניים לכותל ודיבר באזניהם. ורש"י ז"ל הוסיף פירוש דברי המדרש כי הראה להם שהוא מהול. וק"ק [וקצת קשה] לי על דרש זה כי במה יאומן להם יותר שהוא יוסף בהראות להם המילה, הלוא כמה נולדים מהולים?

וע"ד צחות נ"ל לפרש עפ"י מה שאמר אור החיים הקדוש כי כנגד הצדקת הדבר שהוא יוסף אמר להם סימן מובהק באמרו אשר מכרתם אותי מצרימה, כי דבר זה לא ידעו אדם ואפילו נביא, אם שודאי גמור כי הוא יוסף, ומצד שלא יראו ולא יפחדו, אמר להם אני יוסף אחיכם, פירוש מתנהג עמכם כמדת האהבה וכאילו לא היה הדבר ההוא. ועוד יותר אחיכם אשר מכרתם לומר שאפילו בזמן המכר לא כהתה עין האהבה ממני ע"כ. ר"ל כי גם בעת המכירה דימה בדעתו אף כי היו הגורמים אבל המעשה היה מה' כי כך גזר, והם היו שלוהים לית' שימכרוהו, ולא היה בלבו שנאה עליהם.

והנה מדה גדולה כזו לא ימצא רק בזרע אברהם שנחתמו באות ברית קודש, וכמ"ש בעל עקידה מעם על מצות מילה שנתנה לתועלת האהדות והאהבה לבני בניהם, והוא סיבה עצומה שלא לנקום למי שהרע לו, ובאמרו לאחיו הרברים האלה כבר הראה להם שהוא מהול, ואי אפשר להיות אחר רק יוסף אחיהם, וכן אמר להם גם אחר מות אביהם אל תיראו וכו' אלקים חשבה לטובה. עכ"ל הרב חיים אפרים באלאיטי זצ"ל הי"ד.

הנלמד מענין יהודה ויוסף בהרחקה ממדת הכעס

וַיִּגְשׁ אֱלֹהֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר בְּי אֲדָלָי יְדַבְּרֶנָּה עִבְדְּךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֲדָלָי וְאֵלֶיךָ אֶפְרָיִם בְּעֵבֶרֶךָ... בראשית מ"ד י"ח

האדמו"ר מקלויזנבורג יקותיאל יהודה הלברשטאם⁵ זצוק"ל בעהמ"ה שו"ת דברי יציב, בספר שפע חיים דרשות חומש רש"י תשמ"ב כותב הדרכות רוחניות מוסריות מפסוק זה, וז"ל:

נקדים דברי חז"ל (ברכות כ"ט ע"ב) אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא, לא תרתח ולא תחטי. פירש רש"י לא תכעוס, שמתוך הכעס אתה בא לידי חטא. המהרש"א בחידושי אגדות מציין לדברי הגמרא (נדרים כ"ב ע"ב) כל הכועס אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו. וכוונתו שאם שבא לכלל כעס לא מרגיש ב[מתרחש] סביבו, גם אם יראה את השכינה הקדושה לנגד עיניו, כי ברוב תגבורת כעסו גורם לאיבוד עשתונותו בכלום, וממילא עלול לבוא לידי חטא... מדת הכעס היא מהעבירות החמורות שבחמורות, ואדם דש בהם בעקיבו, ממדווי דורנו... ומכל ענין פעוט שקורה באים לכעס גדול, דעתם מתבלבלת לגמרי ומסתובבים הפווי ראש. גם בבית האדם מקפיד וכועס על דבר של מה בכך...

יהודי צריך לדעת לסבול את הכל, שלא יבוא לידי כעס משום שאחד דיבר עליו או גרם לו עוולה, כי זו אינה סיבה מספקת שיקחו ממנו את נשמתו הקדושה ויכניסו לו את נשמה של אל זר. גם אם מדובר בהפסד ממון אינו כדאי לכעוס, כי גם כל חללי עלמא לא שווה עבור מדת הכעס...

נפטר בשנות ילדותו. בהיותו כבן שבע עשרה נפל למשכב ממנו כמעט ולא קם, בתקופה זו הוסיפו לשמו את השם 'חיים'. למד אצל הרב שמחה בונם סופר בעהמ"ח שבט סופר (נכדו של החת"ם סופר זיע"א). גם לאחר שזכה והקים משפחה, עברה עליו כוס התרעלה וילד קטן שלו נפטר. שימש ברבנות במשך כחמישים שנה, בעיירה קטנה בהונגריה בשם 'טאראלניה' (לאחר מלחמת העולם הראשונה סופחה לציכסלובקיה).

בשנת תרפ"ה הדפיס את ספרו חמודי אפרים דברי אגדה ודרשות, ובסופו קונטרס חיים שאל, שאלות בהלכה. בשנת תרצ"ה הוציא ספר חיים שאל, שבשעריו נכתב ג"כ חמודי אפרים. בחודש סיון נשלחו כאלף תושבי העיירה ובתוכם הרב חיים באלאיטי הי"ד לכבשני אושוץ. כאמור חתנו הרב ישראל וולף זצ"ל המשיך את השושלת בארץ ישראל. בשנת תשע"ח הוציאו נינו הרב צבי יהודה וולנר שליט"א בעריכה חדשה את כל כתביו בשני כרכים אשל חיים וחמודי אפרים בהוצאת אוצר הפוסקים ירושלים.

⁵ האדמו"ר מצאנו קלויזנבורג הרב יקותיאל יהודה הלברשטאם (ד' בשבט תרס"ה-ט' בתמוז תשנ"ד) נין ל'דברי חיים' מצאנו מצד אביו וצאצא של הבני יששכר מצד אמו. נשא בימי צעירותו ונולדו לו אחד עשר ילדים. בתקופת השואה שתה את כוס התרעלה עד תומה אשתו וכל ילדיו נספו על קידוש ה'. לאחר השואה עבר לארה"ב החל לשקם את שרידי השואה ולהקים מפעלי תורה. הקים ביתו מחדש עם הרבנית חיה נחמה בתו של הרב שמואל דוד אונגר זצ"ל ונולדו להם שבעה ילדים. בשנת תש"ו ביקר לראשונה בארץ ישראל והניח אבן פינה לקרית צאנו בנתניה, בשנת תש"ך עלה לארץ התיישב בקריה אותה יסד. הקים מפעלי תורה וחסד רבים, ביניהם מפעל הש"ס, בית חולים לאנידו. בשנת תשל"ב שב לארה"ב עד לפטירתו. תולדות חייו המיוחדים כתובים בשני כרכי לפיד האש. כתבי תורתו נמצאים בכעשרים כרכי שפע חיים, וכן שו"ת דברי יציב (ז"כ) ועוד.

את חומר העניין צריכים ללמוד גם לילדים בתלמוד תורה ולבנות בבתי החינוך... בעיקר מוזהרים על כך לומדי התורה, כי אף אם ילמדו את כל התורה, עלולים לאבד הכל ולסלק חכמתם אם יבואו לידי כעס, ותורתם תעבור לצד הטומאה... הרה"ק **מבעלזא לא כעס ולא רגז, עבר על מנהגו לאכול מצה שרויה** [אצל החסידים זהו מנהג חשוב ומקודש מאוד שלא לאכול 'מצה שרויה' בפסח] **בלבד שלא תגרם לאמנו הלישות הדעת ה'ו. הרי מצות כבוד אב ואם הוא מן התורה, בעוד איסור שרויה בפסח היא חומרה בעלמא... אצל הרה"ק מבעלזא נחשב זה לנסיון גדול...**

ראיתי באחד מספרי השו"ת, שנשאל אודות אדם שאביו מוחה בעדו מלמבול במקוה קרה, ופוסק שם שאל ישמע לו, ומצדד שם שזה בכלל מה שאמרו (בבא מציעא ל"ב ע"א) יכול אמר לו אביו לעבור על גופי תורה, לא ישמע לו, אבל ודאי שמצות כיבוד אב ואם עדיפא ממילי חפירותא, ואם יש לאביו עגמת נפש מדבר זה, ימנע מעשותו (אינני דן כעת אם צריך לשמוע בקול אביו לענין טבילת עזרא (עיין שו"ת דברי יציב או"ח נ"ה, יו"ד קכ"ה). זו צריכה להיות עבודת האדם להשכיל לשער בכל ענין מהו מצוה ומהו עבירה ובמצוות עצמם לדעת מה יותר עדיף, מהו מצוה דאורייתא ומהו בגדר הידור וחומרא בעלמא...

עצה טובה להנצל מהכעס, ע"י התנהגות בשלום ובשלוה, אהבה אחוה ורעות. אין לך מדה טובה ממדת השלום, כמו שאמר שלמה בחכמתו (משלי כ"ו כ) באין נרגן ישתוק מודן, וכתב הגר"א בכיאוורו שם וז"ל, נרגן הוא המהרהר ריב וכו' לא יבוא קטרוג למעלה רק בעת שנמצא מחלוקת בעוה"ז. כן כותב שלמה אה"כ (שם כ"ט כ"ב) איש אף יגרה מודן. מבאר הגר"א, שאיש אף מגרה מודן למעלה, כי כשיש מחלוקת למטה, מקטרגים בשמים...

[כאן חוזר האדמור מקלוזינבורג לענין הפרשה והזכרת בקשת יהודה להמנעות הכעס מיוסף] בראות יהודה מלכותו של יוסף, אמר לו **בי אדוני**, הרי אתה אדוני הארץ ותקיף במלוכה, וכיוון שפסקו לך גדולה מן השמים, אתה צריך להזהר ואל יחר אפך בעבדך, שלא תבוא לידי כעס, כי אם יחרה אפך ותכעס, יתקיים בך **כי כמוד כפרעה**, כמו שפרעה ירד מגדולתו, כן יורידו אותך מגדולתך, כי המקטרגים יתעוררו לבדוק מעשיך... השבטים ידעו שמשנה למלך מצרים מאמין בה' ובמצויאותו יתברך, כמו שאמר להם **את האלקים אני ירא** (בראשית מ"ב י"ח) וכן ענה לפרעה (שם מ"א ט"ז) **בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה**, לעומתו היה פרעה אפיקורוס וכופר בעיקר... לכן הזהיר יהודה את יוסף ואל יחר אפך בעבדך, כי אם יבוא לידי כעס עלול לאבד מדרגות אמונתו עד שיכפור בעיקר רחמנא ליצלן, ואז **כי כמוד כפרעה**, שיהיה כופר ועובד ע"ז כמו פרעה הרשע.

רמזים לעבודת התפילה מתוך שפיכת הנפש

פְּלִי־הַנֶּפֶשׁ לְבֵית־יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרִימָה שְׁבָעִים (שם מ"ו כ"ז)

בספר נהרי אש לקט מתורותיו של הרב אברהם שמעון הלוי הורוויץ⁶ זצוק"ל הי"ד, משניה בישיבת חכמי לובלין כותב (מכתב מ"ד) וזלה"ק:

⁶ הרב אברהם שמעון הלוי הורביץ זצוק"ל הי"ד (מכונה 'ר' שמעוני/ה/שמעוני זליחובער') תרל"ו-תש"ג. צדיק גאון קדוש, דמות פלאית עלאית מיוחדת במינה. 'התהלך בעולמנו על פני האדמה החומרית כמרחף גרדא, נוגע ואינו נוגע, הצטייר בעיני כל רואיו כדמות קדושה מעולם המלאכים'. (מהספר מרביצי תורה מעולם החסידות ח"ו, עיקרי הדברים להלן משם מקורם). בהיותו בן שש כבר היה בקי בש"ס משניות, לאחר שלמד כל הכ"ד ספרים. וכן בספר נהרי א"ש (לקוטי דיבורים אות ע"ט) שממנו הובאו הדברים לעיל כתבו בשמו: **היה מעורר מאוד פעם אחר פעם על למוד תושב"כ ודברי כל נביאי אמת וצדק עד מלאכי האחרון... דברי הנביאים הקדושים הנאמרים מפי ה' לעמו ישראל המביאים קדושת התורה בנפשות ישראל לנצח...** לימד בכמה מקומות כאשר שיא פריחתו והשפעתו היו בישיבת יח"ל (ישיבת חכמי לובלין) בראשותו של מחולל ה'דף היומני רבי מאיר שפירא זצ"ל. מהענקים שיצאו מכור היתוך קודש זה, היה הרב שמואל וואזנר זצ"ל. בספר אבי ההוראה שיצא לזכרו מתאר את קשרו העמוק לרב שמעוני (עמי קמ"ב-קנ"ד). ומאידך גיסא הערכת הרב לתלמידו שהתבטאה במכתב שנתן בידו ובו כתב בין דבריו: אשרי הקהל ישורון אשר ישימהו עליהם לרב לדון ולהורות...

בקיאותו וידיעתו בכל מכמני התורה היו מבהילים ממש, נגלה ונסתר בזה"ק ובכתבי האר"י, בנוסף להתעמקותו בספרי המהר"ל, אליהם הפנה את תלמידיו ובהרי אש הני"ל (לקוטי דיבורים אות קל"ג) הביאו עפ"י דבריו: **ספרים הקדושים של רבינו נשיא ישראל אור עולם המהר"ל מפראג זיע"א הזהיר ללמוד כמה פעמים, הם יסודי האמונה והקדושה לנפש מישראל. עוד הוסיף אין יודע את המעשה המיוחס לו של הגולם שזה ודאי דבר נורא וגדול מאוד, אבל לחבר ספר גבורות ה' [עוסק בעניני יציאת מצרים ויסודות האמונה בו] זה דבר עוד יותר גדול!... וממעינות החסידות שאב מלוא חפניים, בשנותיו הצעירות למד בבית המדרש של קוזניץ.**

בעדה"ת אמרתי על הפסוק כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים, הנה החפץ באמונה ודעת צריך מאוד לשפוך כמים נפשו נוכח פני ה' שיוזכה לזה, כי כל מה שישתדל האדם בלימוד ספרי יראים ובוהירות ובוהירות, אינו אלא הכנה וכלי, אבל אור הדעת והאמונה שתאיר בנפשו זה מתת אלקים למי שמוצא חן בעיניו.

וידוע בספרים הקדושים שאין לך שפיכת נפש כמו אמירת זמירות דוד המלך ע"ה בתהלים כחשק ושמחה ובבכיה. גם זאת ידוע שאין לך דבר טוב אמתי שנשפע למי שהוא מישראל שלא יבוא דרך צנור ירושתנו מאבותינו אברהם יצחק ויעקב, ג' קווין ימין שמאל אמצע – יש"א ברכה מאת ה'. גם ידוע שמושה רבינו ע"ה הוא דעת כלל ישראל, ורעיא מהימנא' פירוש שרועה אותנו באמונה מהורה בבל הזמנים, וכל עניני אמונה ודעת נכללים בפסוק (דברים ו' ד') שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, הנקרא 'יהודא עלאה'...

ועתה הכל מפורש לפנינו כל הנפש עולה מספר תהלים (תפ"ה) שבהם במזמורי תהלים צריכים ליתן כל הנפש ולשפכה כמים עד שיוגיע לנקודתה הפנימי שבפנימי הנפש. לבית יעקב הבאה עולה תרל"ה עם הכולל כמספר אברהם יצחק ויעקב, שע"י אמירת תהלים בשפיכת הנפש יגע בצנורם הטוב ונעים. ועתה אם תצרף לזה גם שני תיבות כל הנפש הועלה עם הכולל תפ"ו, הרי לך מספר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, יהודא עלאה... ה'באה מצרימה שבעים, ראשי תיבות משה, והאותיות הנשארות עולים מספר דעת, עם התיבה עצמה, נמצא תיבת 'הבאה' משמש לכאן ולכאן (להאבות ולמושה רבינו ע"ה). וכן יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שיוכנו בדעת אלקים ואמונה מהורה. עכ"ל הרב אברהם שמעון הורוויץ זצוק"ל הי"ד.

הזכרת אדמת הכהנים כדי להשתיק המקטרגים על ת"ח

וַיֹּאמְרוּ הַחֵיתָנוּ ... וַיֵּשֶׁב אֶתֶּה יוֹסֵף לְחֵק ... וְכִּי אֲדַמֶּת הַכֹּהֲנִים לְבָדָם לֹא הָיְתָה לְפָרְעָה. וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן (שם מ"ה כ"ה-כ"ז)

להבין ענין הזכרת אדמת הכהנים של המצרים בתורה שהיא נצחית, וסמיכותה לשיבת ישראל, מבאר בצורה נפלאה המתאימה לאלו המקשים מה טעם ה'פטור' של לומדי התורה מנשיאה בעול משותף של שאר האנשים. כך מבאר הרב שמעון סופר⁷ זצוק"ל הי"ד אב"ד ערלוי בחידושי תורתו שיר מעון עה"ת (שנדפסו

⁷ שאלה מעניינת שאלו אחד מתלמידי: מה הסיבה שבספרי הגאון חיד"א זיע"א יש בהם כח משיכה לקרוא בהם ואפילו בשם הגדולים, ואפילו לחזור ולשנות?

תשובתו היתה, ששמע מאביו עפ"י הנועם אלימלך זה לעומת זה עשה האלקים – רשע אחד ישב בברלין וכתב ספרים, שכל מי שלומד בהם אבוי לנפשו. לעומת זה יושב איש קדוש בליוורנו [החיד"א] וכותב ספרים, שכל מי שלומד בספריו לא יצא מן העולם בלא הרהור תשובה. (ליקוטי דיבורים קל"ב).

עוד הובא שם (אות ע"ו) שאמר על עצמו שהוא מתפלל עבור התלמידים שמן השמים יעזור להם להכנס להקדושה העליונה ולעבודת ה' באמת לאמיתו. ומאריך לבאר עפ"י שירת הים את המכשולות שעלולים לעכב העליה בהר ה' המקודש בעבודתו יתברך, ותפלתו להצלת תלמידיו מהם והסיום: מקדש ה' כוננו ידיך – המקדש הגדול בלב האדם שיבנה בשתי ידיו כוחות הימין והשמאל, כוננו ידיך ויהיה ה' ימלך לעולם ועד.

בשנים האחרונות לחייו התגורר בקראקא עד ללקיחתו להשמדה. כשניסו ברגעים האחרונים למנוע עלייתו לרכבת, שאלם רבי שמעונילה האם יצטרכו לשלוח מישהו אחר במקומו להשלמת ה'מספר'! וכשלא נענה, הבין שאכן כך יהיה, סירב ועלה לרכבת שלקחתו למקום ההשמדה. הוא ומשפחתו נספו הי"ד.

הספר ממנו נערכו הדברים בגליון וחלק נכבד מתולדותינו, הוא נהרי א"ש שהינו ליקוט משרידי תורתו עפ"י מכתבים ששלח לתלמידו הרב יעקב מוסקוביץ זצ"ל, וכן בן דודו הרב אברהם מרדכי הורביץ זצ"ל שעלה לירושלים. בספר מדור מאמרים, מכתבים וליקוטי דיבורים, ומעט זכרונות ועדויות מתלמידים. הספר יצא לאור בארה"ב לראשונה בתשנ"ג, ומהדורה זו ממנה נערכו הדברים היא החמישית, בתשע"ה.

⁸ ראה זהר פקודי רכ"א ע"א שם מובא שמושה רבינו הוא בחינת דעת, שער הפסוקים למהרח"ו פרשת שמות (הפניה עפ"י זרע קודש לרבי נפתלי מרופשיץ פרשת כי תבוא ד"ה ולקחת המאמר הראשון מהדורת הדרת חן) פירוש הגר"א פ"א ספרא דצניעותא. שלה"ק חלק תולדות אדם בית החכמה קמא (הוצאת מכון יד רמה חיפה אות פ"ה).

⁸ הרב שמעון סופר נכדו של החתם סופר, בנו של רבי אברהם שמואל בנימין הכתב סופר שמיילא מקום אביו. שימש ברבנות בערלוי במשך ששים וארבע שנים. ערך מכתבי סבו את הספר הידוע על התורה יתורת משה, שעבר כמה מהדורות. בענותותו הגדולה כאשר הדפיס את ספרו שלו שו"ת התעוררות תשובה בראש כל עמוד בספר כתב: 'אין לסמוך על הוראה זו כלל, עיין בהקדמה'. כמו"כ את חידושי התורה שלו על החומש שביב בתוך ספרו של סבו תורת משה, אך כל מאמר חתם בסיומו 'שיר מעון'.

במהדורה של 'יתורת משה' (ירושלים תש"ג) לראשונה הדפיסו את חידושיו בקונטרס בפני עצמו, לאחר הדפסת התורת משה. משמעותו של השם 'שיר מעון' מוסברת בפתיחת חלק זה במהדורה הנוכחית כי שיר מעון רמוז שמו שמעון ועוד צירוף התיבות שיר מעון יסודו עפ"י הגמרא (חגיגה י"ב ע"ב) דקאמר ר"ל דאיכא שבעה רוקיעים ושם אחד מהם מעון ומפרש מעון שבו כתות של מלאכי השרת אומרים שירה בלילה ומחשות ביום מפני כבודן של ישראל.

עם חידושי סבו הגדול החת"ם סופר זיע"א תורת משה) וזל"ה"ק: הנה יעקב הכין להם בית המדרש להורות כדכתיב לעיל (שם מ"ו כ"ח) ואת יהודה שלח לפניו גושנה, ופירש רש"י...להורות לפניו לתקן לו בית תלמוד. והיפלא בעיני מצרים כמה צריכים לעבוד האדמה לחרוש ולזרוע וממנו צריכים לתת חומש לפרעה, ויעקב וביתו ישבו במיטב הארץ בארץ גושן בלי שום עבודה, ונזונים מבית המלך כל צרכם, ויתעורר מזה מריבות ומהלוקות. אך כיוון שראו קודם לזה כי אדמת הכהנים לא קנה לפרעה רק היה לחם חוקם מאת פרעה, על מה, על שעסקו בדברי דתם להורות ולהנהיג את העם, ממילא תהא נח דעתם כאשר יראו גם יעקב וביתו יושבים במיטב הארץ בגושן ונתכללו מבית המלך. וזה סמיכות הפסוקים וישם אותה יוסף לחק עד היום הזה וכו', רק אדמת הכהנים לא היתה לפרעה, וע"י זה יושב ישראל היינו בשלוח בארץ מצרים בארץ גושן שהוא מיטב הארץ. עכ"ל הרב שמועון סופר זצוק"ל הי"ד.

כמו כן נודע במעלת תפלתו המיוחדת שנבעה מעמקי הלב. אחיינו ה'דעת סופר' רבי עקיבא סופר היה אומר: די היה לשמוע מדודי הרב מערלוי ברכת 'שהכל נהיה בדברו' כדי להתעורר בתשובה. נכדו הרב יוחנן מערלוי (שנסתלק לעולמו בירושלים בשנת תשע"ו) אמר: ... כל תיבה ותיבה מהתפלה מתחלתה ועד סופה היה מבטא בנעימה קדושה ובנגון מיוחד, וכל מי שהיה נוכח שם, היה מרגיש שק"י [קדושת זקני] עומד לפני בוראו באימה וביראה...איה המלים לתאר את קריאת שמע ישראל שאז היה מגיע להתפשטות הגשמיות ממש... (נערך עפ"י הספר פליטת בית סופריהם, תש"פ).